

**KOHTUTE HALDAMISE NÕUKOJA
VIIEKÜMNE SEITSMENDA ISTUNGI
PROTOKOLL
(elektroniline)**

4.–15. aprill 2011. a

Osalejad:

KHNI liikmed: **Toomas Vaher**, Eesti Advokatuuri esimees
Tiina Pappel, Tallinna Halduskohtu kohtunik
Kaupo Paal, Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik
Henn Jõks, Riigikohtu kohtunik
Meelis Eerik, Harju Maakohtu kohtunik
Piia Jaaksoo, Pärnu Maakohtu kohtunik
Märt Rask, Riigikohtu esimees
Marko Aavik, Justiitsministeeriumi asekancler
Virgo Saarmets, Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik
Norman Aas, riigi peaprokurör

Protokollis: **Maret Saanküll**, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse nõunik

Algus 04. aprillil 2011. a

Lõpp 15. aprillil 2011. a

Päevakord:

1. Arvamuse andmine Stanislav Judini kaebuse osas Euroopa Inimõiguste Kohtule, milles süüdistatakse Eesti riiki Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (edaspidi „konventsioon“) artikli 6 lõike 1 väidetavas rikkumises - Justiitsministeerium - KS § 41 lg 3 p 4 alusel. Materjal on edastatud (Justiitsministeeriumi memo).

Käesolev arvamuse küsimine KHNIlt on tingitud Välisministeeriumi 15. märtsi 2011. a kirjalikust pöördumisest, milles palutakse Justiitsministeeriumi seisukohta Stanislav Judini poolt Euroopa Inimõiguste Kohtule esitatud kaebuse osas, milles süüdistatakse Eesti riiki Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikli 6 lõike 1 väidetavas rikkumises. Kaebus on seotud väidetega, et kaebajale ei olnud tagatud mõistlik võimalus esitada Riigikohtule kassatsioon. Muu hulgas küsib Euroopa Inimõiguste Kohus seisukohta sõbraliku kokkuleppe sõlmimise võimalikkuse kohta.

Justiitsministeerium leiab, et kompensatsiooni ei ole põhjust kaebajale maksta, kuna kohtu tegevus on olnud normikohane. Justiitsministeerium ei pea sõbraliku kokkuleppe sõlmimist võimalikuks ka põhjusel, et see näitaks, et nõustume olukorraga, et kui süüdimõistetud/õigeksmõistetud või tema kaitsja ei ilmu kohtuistungile ja seetõttu ei saa õigeaegselt kätte kohtulahendit, siis oleks see aluseks kassatsiooniõiguse kasutamise teatamise tähtaja ja kassatsiooni esitamise tähtaja ennistamiseks. See oleks aga omakorda vastuolus kriminaalmenetluse seadustiku §-s 317 sisalduva põhimõttega, mille kohaselt peaks süüdimõistetud/õigeksmõistetud või tema kaitsja eelkõige ise hoolitsema kohtulahendi õigeaegse kättesaamise eest.

Osalejate arvamused olid alljärgnevad:

Toomas Vaher: Lugupeetud kohtute haldamise nõukoja liikmed ja Justiitsministeeriumi ametnikud, Leian, et sedalaadi küsimustes seisukoha võtmine eeldab, et KHNI liikmetele esitatakse asjakohane professionaalselt ette valmistatud õiguslik analüüs, milles tuuakse välja selged küsimused ja kaheldavad, probleemkohad ning pakutakse välja mõeldavad alternatiivid poolt ja vastu argumentidega, sh. vajadusel koos viidetega asjakohastele EIÕK lahenditele. KHNI liikmetele esitamiseks peaks olema sisuline õigusliku analüüsi eeltöö tehtud, millele KHNI-i liikmed saaksid arutelus tugineda ja kujundada ühtse seisukoha kaheldavates küsimustes.

Selline lähenemine, et liikmetele saadetakse lihtsalt hulk kohtasja dokumente, nõudekirjad ning faktoloogia ning kõik KHN-i liikmed peaksid iseseisvalt läbi viima õigusliku analüüsi kaasusele nõ. nullist ja siis arvamuse kujundama, on tipptasemel kvalifikatsiooniga juristide ressursi raiskamine. Kas tõesti saame selliselt pillavalt ümber käia kõikide lugupeetud KHN-i liikmete ajaga? Kui võimalik, paluksin siiski, et Justiitsministeerium leiab võimaluse kaasuse õigusliku analüüsi eeltöö ära teha ja alles seejärel pakkuda küsimus KHN-ile arvamuse saamiseks. KHN-il ju omal mingit eraldi haldusaparaati ei ole.

Tiina Pappel: Lugupeetud kohtute haldamise nõukoja liikmed ja Justiitsministeeriumi ametnikud, olles tutvunud Justiitsministeeriumi memorandumis esitatud kuue küsimusega, millele vastuse andmiseks KHN-i liikmete seisukohti saada soovitakse leian ma, et tegemist on väga konkreetsete õigus- ja faktiküsimustega, millele adekvaatsete vastuste leidmiseks tuleks tutvuda kõigi kohtuasja toimikutega. KHN-i ametnike poolt edastatud materjalidest, mis on paiguti ka loetamatud, küsimustele vastamiseks ilmselgelt ei piisa. Lisaks on tegemist küsimustega, millele vastamiseks ei pea tingimata olema kõrgelt haritud õigusasjatundja (vt näiteks „Milliseid muudatusi tehti 2. veebruari 2007 Tallinna Ringkonnakohtu otsusele 8. veebruari 2007 määrusega? Millal ning millisel viisil teavitati kaebajat määrusest?“, „Millal ning millisel viisil sai kaebaja otsuse ja määruses sisust teada?“, „Kas ametivõimudel on õiguslik kohustus saata kaebajale ringkonnakohtu otsus?“ jne). Seetõttu jääb mulle eeltoodud küsimustele vastamiseks erakorralise KHN-i kokkukutsumise vajadus sügavalt arusaamatuks.

KHN-i 10.12.2010 toimunud istungil leidsin ma, et KHN-i pädevuses ei ole konkreetsete juhiste andmine Justiitsministeeriumile, samuti arvamuse andmine selle kohta, kas sõbraliku kokkuleppe sõlmimine on põhjendatud. Lisaks arvan ma, et 10.12.2010 toimunud KHN-i 8. päevakorrapunkti otsusest, mille järgi saavad KHN-i liikmed konkreetsete kohtuasjade otsustamiseks nõu anda kui õiguse asjatundjad, mitte kui kohtunikud, ei tulenenud KHN-i liikmetele kohustust asuda JM ametnike eest „musta tööd“ ära tegema selleks, et viimastel võimalikult lihtne oleks Välisministeeriumi Euroopa Inimõiguste Kohtuga seotud pöördumistele vastata. KHN-i kui kohtuhalduse organi ülesanded seonduvad siiski kohtusüsteemi, mitte Justiitsministeeriumi kohtuametnike huvide teenimisega. KHN võib teha konkreetsetest Euroopa Inimõiguste Kohtu asjadest järeldusi ja Justiitsministeeriumile ettepanekuid selleks, et kohtunike tööd edaspidi kohtutes paremini korraldada. Viidatud eesmärk aga kahjuks KHN-i kokkukutsumise teatest ja manusena esitatud materjalidest küll ei nähtu. Muus osas ühinen Toomas Vaheri seisukohaga.

Kaupo Paal: Lp kohtute haldamise nõukoja liikmed, 04.04.2011.a saadeti justiitsministri eest ja nimel KHN-i liikmetele elektroonilise istungi kokkukutsumise teade. Teates palutakse KHN-i liikmetelt memos esitatud küsimuste osas seisukohti.

Ühinen siinkohal Toomas Vaheri seisukohaga. Ülalviidatud teatele lisatud memos esitatud küsimustes soovitakse vastust, kas konkreetse isiku suhtes rikuti siseriiklikku kriminaalmenetlusõigust ja kas konkreetse isiku suhtes rikuti EIÕKs sätestatud põhiõigusi. Kahtlen, kas see on kohane, kui iga KHN-i liige peaks hakkama läbi viima konkreetse kohtuasja analüüsi, mille käigus hinnataks kohtumenetluse vastavust siseriiklikule õigusele ja EIÕK-le.

Konkreetse küsimuse KHN-i päevakorda lülitamisele peaks eelnema kohane analüüs. Juhul, kui leitakse, et konkreetse kohtuasja raames esineb asjaolusid, mida võiks pidada siseriikliku õiguse või EIÕK rikkumiseks, tuleks uurida, kas vastav praktika on kohtus/kohtutes tavapärane või erandlik ja kas esineb tõenäosus, et selline olukord võiks korduda ning kui see nii on, siis tuleks KHN-il oma pädevuse piires arutada, kuidas oleks KHN-i pädevuse piires võimalik kohtus/kohtutes asju muuta.

Selles e-kirjas toodu on minu seisukoht sellest, kuidas võiks KHN-is vastavaid küsimusi arutada ja milline võiks olla KHN-i roll. Kuna ma olen "noor" KHN-i liige ja minu liikmeksoleku ajal ei ole vastavaid küsimusi arutatud, siis ma loodan, et minu seisukoht ei lähe vastuollu varasema väljakujunenud KHN-i praktikaga ja varasemalt vastu võetud otsustega.

Henn Jõks: toetan Tiina Pappeli ja Kaupo Paali arusaama KHN-i rollist selles küsimuses. Ja selle rolli täitmiseks tuleks järgida Toomas Vaheri kirjas pakutut.

Meelis Eerik: Ühinen eelkõnelejatega. Antud juhul palutakse vastata Euroopa Inimõiguste Kohtu poolt esitatud küsimustele. Tegemist on menetlusliku küsimusega ning ma jään oma 10.12.2010 KHN-i istungil avaldatud arvamuse juurde, et arvamuse andmine kohtumenetluses ei kuulu KHN-i

pädevusse. Kuigi KHN-i otsuse sõnatus tundub olevat asunud iseseisvale elule, jõudsin minu arvates sellel istungil järelduseni, et KHN tegeleb kohtusüsteemi analüüsiga, mis võib, tõi küll, tõusetada konkreetsetest kohtuasjadest. Sellele mõttele on täna viidanud ka varasemad arvamuste avaldajad. Antud juhul analüüsiga tegemist ei ole.

10.12.2010 KHN-i istungi arutelu tekst on kirjas 10.12.2010 protokollilehekülgedel 14-17 (kinnitatud 18.03.2011 istungil).

Piia Jaaksoo: Ühinen eelkirjutajatega. Leian, et KHN-i 10.12.2010 päevakorrapunkti otsus ei olnud selline, et KHN annab arvamuse isikute kaebuste osas Euroopa Inimõiguste Kohtule. Tookordset päevakorrapunkti 8 vaadates küsis justiitsministeerium ka arvamust kahe konkreetse kohtuasja kohta, kuid KHN neis küsimustes seisukohta otsuses ei võtnud (arvamust ei andnud). Küll on otsuses leitud, et arutelud on vajalikud ja analüüsi tegemine on vajalik.

Minu meelest KHN-i 57. istungi päevakorda seatud punkt ei vasta 55.päevakorra punktis 8 vastu võetud otsusele – KHN ei ole vastu võtnud otsust, et KHN hakkab arvamusi andma. Arutelu ja analüüs saaks toimuda memo pinnalt, mis sisaldab juba põhjendatud vastuseid ja seisukohti EIK poolt tõstatatud küsimustele.

Märt Rask: Vaidlust pole selles, et ministril on õigus kokku kutsuda KHN. Ei soovi langeda formaalsustesse, kuid Mai Selke, kes on vaieldamatult tubli ametnik, ei ole minule teadaolevatel andmetel EV justiitsminister. Nõustun sellega, et pole kuigi tähtis, kas austatud nõunikul on volitused ministri nimel KHN -ile korralduste jagamiseks või mitte, sest kõik ministeeriumi ametnikud ja spetsialistid töötavad ministri heaks tajudes ministri suuniseid ja mõtteid sõnadeta. Nii peabki olema. Samas julgen arvata, et ministrile tuleb ette valmistada igati analüüsitud ja põhjendatud ning parima kvaliteediga seisukohad, mille hulgast oleks ministril võimalik valida poliitiliselt õigeim seisukoht.

Samas ei maksa unustada seda, et kes kutsub kokku KHN-i määrab ka päevakorra ja valmistab ette materjalid, et oleks mille pinnalt otsustusi teha või soovitusi anda.

Kahju, et esitatud materjali pinnalt mina mingit soovitusi ministrile ja ka Vabariigi Valitsusele anda ei suuda.

Ps. Leian, et järgmise korralise KHN-i päevakorda tuleb planeerida arutelupunkt selle kohta, millisele standardile peaks vastama KHN-ile esitatav analüüsiv materjal, et KHN-i liikmed saaks kujundada oma nõuandvad (kui üldse?) seisukohad konventsiooni rikkumiste küsimustes. Endiselt olen seda meelt, et KHN võiks analüüsida rohkem Eesti kohtusüsteemi neid puudusi, millest konventsiooni rikkumised johtuvad, mitte tegutseda Valitsuse sõltumatu nõustajana.

Marko Aavik: Detsembri KHN-s toimus üsnagi sisuline arutelu kahe Eestit puudutava EIK kohtuasja üle JM poolt koostatud faktoloogia põhjal. Tollel korral ei takistanud arutelu eelanalüüsi puudumine ning selles osas ei tehtud ka ettepanekuid, seetõttu ei osatud antud juhul ka kuidagi teisiti talitada. Kui soovitakse seda praktikat muuta näiteks selliselt, et lisaks faktoloogia esitamisele esitataks KHN-le ka eelhindang, siis teame seda edaspidi arvestada.

Minister on otsustanud, et kohtutega seotud EIK asju tuleb arutada KHN-s, mistõttu on ametnikel volitus igakordselt selline arutelu algatada.

Lisaks osundan, et detsembri KHN-s kiideti heaks kohtute eelarve, mis näeb ette kohtutega seotud EIK rikkumiste asjades kompensatsioonide maksmise kohtute eelarvest. Seda arvestades oleks minu hinnangul KHN liikmetel siiski igati mõistlik olla kaasatud ja osaleda riigi seisukohtade kujundamisel, sh selles, et kas lõpetada vaidlus kokkuleppega või mitte.

Tiina Pappel: Nõustun Justiitsministeeriumi seisukohtadega Stanislav Judini kaebuses. Tallinna Ringkonnakohtu otsuse vaidlustamise võimalus ei sõltunud KrMS § 345 lg-st 1 tulenevalt sellest, millal Stanislav Judin otsusele järgi läks või see talle koos määruse ja tõlkega posti teel teatavaks tehti. Kui Stanislav Judin otsuse kuulutamisele ilmuda ei soovinud, pidi ta ise hoolitsema otsuse õigeaegse kättesaamise eest. Otsuse kuulutamise ajast, samuti seadusest tulenevast otsuse vaidlustamise teate esitamise ajast oli Stanislav Judin teadlik. Kuna Stanislav Judin teavitas kassatsioonkaebuse esitamise soovist oma advokaati 13.02.2007 - samal päeval, kui ta väidetavalt sai esmakordselt teada nii kohtuotsusest kui ka määrusest, tuleb järeldada, et otsuses esinevad

ebatäpsused ega ka otsuse määrusega parandamine ei saanud mõjutada ega takistada kassatsiooniteate edastamist. Samuti ei saanud seda takistada otsuse ja määruse posti teel kättesaamine 15.02.2007. Haigestumine võis olla mõjuv põhjus, mis takistas kassatsiooniteate õigeaegset edastamist, kuid Riigikohtu kriminaalkollegiumi 09.04.2007 määrusest asjas nr 3-7-1-1-68 ei nähtu (toimikut ega teisi tõendeid paraku minu käsutuses ei ole, et seda väidet kontrollida), et Stanislav Judin oleks esitanud tõendeid sellise haigestumise kohta, mis takistas tal teate edastamist või suhtlemist kohtuotsuse sisuga tutvumise ning teate edastamise eesmärgil advokaadiga, kes oli volitatud teda kohtuasjas esindama.

Virgo Saarmets: KHN asendusliikmena avaldan arvamust, et S. Judini suhtes ei ole EIÕK art 6 lg-s 1 sätestatud õigusi rikutud ja tal oli reaalne võimalus edasikaebeõiguse teostamiseks, mida ta ei saanud kasutada üksnes iseenda minetuste tõttu.

Vastuses tuleks minu arvates rõhutada, et S. Judin ei viibinud kohtuotsuse teatavaks tegemise ajal enam vahi all ning ta pole tõendanud ühegi mõjuva põhjuse olemasolu, mis ei võimaldanud temal kohtuotsuse ärakirjale kantseleisse järele tulla. Saan aru, et tema väited haiguse kohta on jäänud üksnes paljasõnalisteks. Samuti pole esitatud mingeid põhjendusi, miks ei saanud otsuse ärakirjale järele tulla tema kaitsja. Mõlemad pidid olema edasikaebamise korrast ja tähtaegadest teadlikud, eriti advokaat.

Otsuse tõlkimise teema ei oma minu arvates määravat tähtsust, sest S. Judinil oli olemas kaitsja, kellelt ta saanuks vajaduse korral otsuse sisu selgitamist nõuda ja seega otsustada edasikaebamise vajaduse üle. Otsuse ja selle tõlke posti teel saatmise teema pole üldse asjakohane, sest edasikaebamise tähtajad ei ole KrMS § 345 kohaselt sellega seotud. Ei näe ka, et kohus oleks S. Judinit edasikaebamise tähtaegade osas eksitanud.

Mis puutub otsuses esinenud vigadesse, siis need võiksid midagi õigustada ainult juhul, kui seal oleksid olnud pikemad tähtajad (s.o kui 2006. a asemel oleks ekslikult viidatud nt 2008. a-le, kuid isegi sellisel juhul pigem mitte), aga igatahes käesolevas olukorras pidi S. Judin aru saama, et tegemist on ilmsete ebatäpsustega.

Henn Jõks:

1. Ma ei pea võimalikuks asuda konkreetsetes kohtumenetluses nõustama Vabariigi Valitsust.
2. Samuti on raske leida memost kohtusüsteemi ja õigusemõistmist laiemalt puudutavaid probleeme.
3. Kiusatus on siiski ühineda memo lõppjärelusega, et kohtute reservi vahendite kulutamine praegusel juhul tundub ebamõistlik.

Norman Aas: Nõustun põhimõtteliselt MEMO-s toodud seisukohtadega.

Kaupo Paal: Vabandan, et saadan täiendava seisukoha täna, so 15.04.2011.a. Loodan, et seda saab arvestada. Memo osas ei saa ilmselt nõustuda sellega, et kohtumääruse väljasaatmine peaks mõistlikult võttes toimuma igal juhul kohtumääruse tegemisele järgneval tööpäeval. Kuigi tavaolukorras võiks see reeglina olla kohane, oleks ilmselt tõlkimisele kuuluvate määruste puhul (mis tuleks koos tõlkega saata) ilmselt raskendatud.

Kokkuvõte: KHN liikmete arvamustega arvestati Justiitsministeeriumi seisukoha esitamisel Välisministeeriumile.

Maret Saanküll
Protokollija